

BACH / BEETHOVEN / BRAHMS

concerto
BUDAPEST

© Emmer László

Vezényeli:
Baráti Kristóf

Berecz Mihány
zongora

2025. november 7.
péntek 19.30 / Zeneakadémia

© Marco Borggreve

J. S. BACH – O. RESPIGHI:

c-moll passacaglia és fúga,
BWV 582

BEETHOVEN:

2. (B-dúr) zongoraverseny, op. 19

1. *Allegro con brio*
2. *Adagio*
3. *Rondo Molto allegro*

– szünet –

BRAHMS:

3. szimfónia, op. 90

1. *Allegro con brio*
2. *Andante*
3. *Poco allegretto*
4. *Allegro*

Berecz Mihály zongora

Vezényel: **Baráti Kristóf**

CONCERTO BUDAPEST SZIMFONIKUS ZENEKAR

Zene szenvedéllyel

A Concerto Budapest szimfonikus zenekar Magyarország egyik vezető nagyzenekara. Egyéni hangzásával, nagy ívű műsorszerkesztésével különleges és meghatározó szereplője a magyar és nemzetközi zenei életnek. Széles repertoárja a jól ismert klasszikusoktól napjaink kortárs darabjaiig terjed. Progresszív karaktere elementáris erővel nyilvánul meg zenészei játékában, előadásukat a

zene szenvedélyes szeretetével teszik feledhetetlenné a közönség számára is. A zenekar egyike Magyarország legrégebbi együttesének, a több mint százéves múltat magáénak tudható Concerto Budapest elődje 1907-ben alakult meg. Zeneigazgatója és vezető karmestere a 2007-es centenárium óta Keller András világhírű hegedűművész-professzor, a Keller Quartet alapítója.

A Concerto Budapest Keller András személyében és vezetésével a magyar kamarazenélés legnemesebb tradícióit viszi tovább, melyeket Bartók Bélától és Weiner Leótól Végh Sándoron és Rados Ferencen át Kurtág Györgyig ívelő folytonosság és zenei szellemiség fémjelez.

A zenekar állandó vendégei olyan elismert magyar zenészek, mint Balázs János, Takács-Nagy Gábor, Ránki Dezső, Várjon Dénes, Kelemen Barnabás, Baráti Kristóf, Fenyő László, Szűcs Máté, Berecz Mihály és Perényi Miklós, visszatérő nemzetközi vendégzsolistái közé tartozik Gidon Kremer, Heinz Holliger, Isabelle Faust, Khatia Buniatishvili, Lucas Debargue, Mihail Pletnyov és Jevgenyij Koroljov.

A Concerto Budapest tiszteletbeli elnöke Kurtág György, a kortárs zene élő legendája.

Johann Sebastian BACH – Ottorino RESPIGHI

c-moll passacaglia és fuga, BWV 582

VILLÁMOKOSÍTÓ

1. Az eredetileg orgonára komponált mű Bach zeneszerzői pályafutásának korai szakaszában, az 1710-es évek legelején készülhetett.
2. Az ismétlődő basszusmenetre épülő passacaglia nem válik el élesen a fúgától, inkább addig fokozódik, míg fuga nem lesz belőle.
3. Ottorino Respighi számos hangszerelést készített korábbi szerzők műveiből. Ez az átírata 1930-ban készült.

A passacaglia műfaja kiváló lehetőséget biztosít a zeneszerzőnek, hogy számot adjon végtelen kreativitásáról. Arról van ugyanis szó, hogy a komponista fog egy egyszerű, néhány ütemes basszusmenetet, és ahányszor megismétli, annyszor újabb harmóniákkal és motívumokkal gazdagítja. Bach pedig a variálás és a fokozás mestere volt, aki egészen elképesztően ötvözte az ilyesfajta „játékszabályokat” a művészileg legmagasabb szinten álló zenei gondolatokkal. A passacaglia basszustémáját valószínűleg egy André Raison nevű francia szerző szakrális művéből kölcsönözte, és miután felső szólamok nélkül, tisztán bemutatja a témát, húsz alkalommal ismétli meg az alapot, egyre több és sűrűbb szólammal kiegészítve. A nyolcütemes alaptéma néhány variációban a felsőbb szólamokban jelentkezik, a többi szólam hangértékei pedig egyre csak sűrűsödnek, mígnem a zene addig fokozódik, hogy megérkezik a kettős fúgába. A fuga olyan szinten nem különálló tétel, hanem a passacaglia következménye, hogy a művet gyakran csak egyszerűen c-moll passacagliaként emlegetik. A fuga témája ugyancsak a *raisoni* dallamból eredeztethető: első fele egészen megegyezik, a második felét alaposan átdolgozta Bach. Noha a passacaglia világosan vezet a fúgához, megfigyelhetők benne csúcs- és nyugvópontok. A téma tizenkettedik variálása a tétel tetőpontja, mely után három olyan csendes szakasz következik, amely zenei anyagában egy-egy lutheránus énekre utal. Bach mindemellett a különböző országok zenei hagyományait is fel-felvillantja a műben, amely így már sokszorosan szolgál valamiféle antológiaként. A szerző zsenialitását csupán kiemeli és felerősíti, hogy ezúttal nem az eleve színgazdag orgonán, hanem a végtelen lehetőséget magában rejtő zenekar által szólal meg a darab.

„Az igazi, önálló, kreatív interpretáció akkor tud teljesen kibontakozni, ha az ember annyira természetesen »közlekedik« a hangszerén, hogy elsősorban már tényleg a zenei tartalom kezd izgatni, annak felfedezése, dekódolása, újrafelfedezése vagy átformázása. Így jöhetnek létre azok a varázslatos pillanatok, amelyekért érdemes zenélni.”

Baráti Kristóf

Berecz Mihály

Megharcoltam érte! Hegedülni kezdtem, csak két év múlva szerettem bele a zongora hangjába, Kocsis Zoltán lemezeit hallgatva. Zongorákat rajzoltam, amelyet szüleimnek célzasképp a hűtőre ragasztottam. Végül a Major Edit néniével, az első zongoratanárommal való találkozás adta meg a végső lökést, és rövid időn belül egy zongora terpeszkedett a nappalinkban.

© Marco Borggreve

Ludwig van BEETHOVEN

2. (B-dúr) zongoraverseny, op. 19

VILLÁMOKOSÍTÓ

- 1.** Bár sorszáma szerint a második, valójában ez a mű Beethoven elsőként elkészült zongoraversenye.
- 2.** A darab bemutatójára 1795 márciusában került sor Bécsben, természetesen a szerző szólójával.
- 3.** A három tétel hagyományos mintát követ: a szonátaformájú nyitótétel után dallamos lassú tétel, majd virtuóz rondófinálé következik.

Megoszlanak a vélemények és kutatástöredékek arról, pontosan mikor is született Beethoven másodiknak nevezett zongoraversenye. Egy biztos: a korábbi hiedelemmel ellentétben jóval 1794 előtt. Van, aki csak annyit állít, hogy 1793-ra már kész volt, más amellel érvel, hogy még előbb, 1789-ben és 1790-ben papírra került az első két tétele. Mindez a plusz/mínusz néhány év nem is számítana, ha nem egy rendkívül fiatal szerzőről lenne szó. 1789-ben ugyanis Beethoven mindössze tizenkilenc éves volt. Így rögtön érthetővé válik az is, miért fedezhető fel a műben olyan sok Haydn- vagy épp Mozart-stílusjegy, és miért visszafogottabb az egész darab, mint később született C-dúr társa. Ugyanakkor fontos önreflexió, hogy ez volt az első zenekari mű, amelyet Beethoven kiadásra alkalmasnak szánt. (Még akkor is így van, ha óvatosságból, a kritika megelőzése végett előre jelezte, hogy nem tartozik a legjobb művei közé.) A kiadásra azonban csak 1801-ben került sor. A szerző addig magának tartogatta az előadás jogát, és a zongoraszólamot csak 1800-ban jegyezte le teljes egészében. Ez a változat pedig minden bizonnyal erősen eltérhet attól, amelyet az 1795-ös premier közönsége hallhatott. (Ez volt Beethoven egyik legkorábbi fellépése Bécsben.) A közben Haydn szárnyai alá kerülő alkotó már 1795 előtt átdolgozta egyszer a művet, és írt hozzá egy új finálét, majd az 1798-as prágai bemutatóra még frissebb zárótétel készült. Ebben a változatban a zongora mutatja be a könnyed és vidám témát, amelyet a zenekar vesz át tőle. A szinkópált rondótéma és a fordulatokban gazdag végkifejlet izgalmas kontrasztban áll a fantáziaszerű, hullámzó, gyönyörű és helyenként mélabús lassú tétellel, amely pedig a szabályos, két témát bemutató nyitótétellel ad színes választ.

Johannes BRAHMS

3. szimfónia, op. 90

VILLÁMOKOSÍTÓ

1. A négytételes szimfóniát 1883. december 2-án mutatták be városukban a Bécsi Fiharmonikusok Hans Richter vezényletével.
2. A művet gyakran Beethoven „Eroica” szimfóniájához hasonlítják, de a hős Brahmsnál egészen más utat jár be...
3. Bár a darabot hivatalosan F-dúrként jegyzik, a sok molleszíneződés miatt ugyanolyan joggal nevezhetnénk f-moll szimfóniának is.

Brahms 3. szimfóniáját számos találgatás övezi. Nehezen találta meg Beethoven utáni helyét a műfajban, de megérte a küzdelem: négy szimfóniája négy egészen izgalmas világot idéz meg. Noha távol állt a szerzőtől, hogy programzenét írjon, 3. szimfóniája olyan kifejezőre sikerült, és olyannyira szembemegy bizonyos szimfonikus hagyományokkal, hogy egyesek mégis programot véltek felfedezni a zene mögött. Mások a középső két tételét egyenesen egy félbemaradt Faust-projekt maradványaként értelmezték. Megint mások Wagner-utalást is felfedeztek benne, amiből arra következtettek: a szimfónia talán tisztelgés az 1883 májusában elhunyt mester előtt. (Ha ez így van, igazán nem szép a Brahmszal egész életében viaskodó Wagner híveitől, hogy megpróbálták megzavarni a darab amúgy rendkívül sikeres premierjét.) További izgalmas asszociációkra ad okot, hogy Brahms a korábbi műveiben is használt F-A-F nagyterces motívumot (*frei aber froh*, vagyis szabadon, de vidáman) itt mollosan, F-Asz-F változatban használja, mintha csak azt üzenné, mégiscsak több a bánat, mint a vidámság... Ez a dūr-moll billegés az egész szimfóniára jellemző: már az első két akkord elbizonytalanít minket a hangnemet illetően. Az első tételben hol heroikus, hol szerelmes, gyakran mollra sötétedő zenével mutatkozik be a hős, aki a darab során a külső ellenségek helyett leginkább a saját belső démonaival küzd meg, és – *spoiler alert!* – a mű végére elbukik. A finálé végén ugyanis visszatér a nyitótétel főtémája, amely hősi fanfár helyett csendesen vész a semmibe. A kettő között találjuk a klarinét dominanciájával megszólaló lassú tételt, illetve a scherzót, amely éles kontraszt helyett ezúttal inkább nevezhető egyfajta második, táncos, ám melankolikus lassú tételnek.

Isteni családfa

Induljunk ki Bachból, folytassuk Beethovennel, érintsük Brahmsot, és fejezzük be Bartókkal

„Isteni családfa”? Az mi? – kérdezheti bárki, aki valaha is súrolta a genealógiát, márpedig ez alól aligha létezik kivétel. A zenebarát számára ha családfa, akkor Bach. Micsoda terebélyes fa! Legalább kétszáz éves kiterjedéssel, dús ágakkal, levelekkel, terméssel, s valahol a tetején, közel az éghez, mintegy a családfa „záróköveként” (ha lenne ilyen) a zenetörténet legnagyobb tekintélyű mestere, aki felett már valóban csak az Atya trónol, és barátságosan néz le az „ötödik evangélistára”. Tehát végül ez a családfa is isteni lett.

Batta András írását az Isteni családfaról a Concerto 2025/26-os évadmagazinjának 16. oldalán olvashatják.

November 7, 2025 Friday 19:30 Liszt Academy

BACH / BEETHOVEN / BRAHMS // **BERECZ / BARÁTI**

J. S. BACH – O. RESPIGHI: Passacaglia and Fugue in C minor, BWV 582

BEETHOVEN: Piano Concerto No. 2 in B major, Op. 19

– *intermission* –

BRAHMS: Symphony No. 3 in F major, Op. 90

Mihály Berecz piano

Conductor: **Kristóf Baráti**

The esteemed position that surnames starting with the letter B occupy in the annals of music history is well known, and at this concert, these include not only those of the composers, but also of the conductor and the soloist. Of course, while simply an interesting coincidence, this bit of fun with alliteration also makes for a truly impressive programme. One of Bach's most wonderful organ works, the Passacaglia and Fugue in C minor is known in countless arrangements, several of them orchestral transcriptions, of which tonight we will hear Ottorino Respighi's masterfully scored version. A piano concerto by a composer in his twenties played by a soloist in his twenties: this is how the concert continues, as Beethoven was not yet 25 years old when he presented to the Vienna audience his highly ambitious B-flat major effort in the genre, which on this occasion will be played by Mihály Berecz, one of the young favourites of the Concerto Budapest audience. The concert, which is not Kristóf Baráti's first visit to the conductor's podium, concludes with what the 19th-century Viennese critic Eduard Hanslick praised as the "most perfect Brahms symphony": the third, in F major.

**concerto
BUDAPEST**

**2025.
NOVEMBER 16.
BMC**

**A Concerto Budapest –
Ligeti Ensemble
10. jubileumi
kortárs zenei
fesztiválja**

**Hommage
à Sofia Gubaidulina**

**A HALLGATÁS
NAPJA**

1 NAP 6 KONCERT

Művészeti vezető: Keller András

concerto BUDAPEST

 concertobudapest.hu

 [concertobudapest](https://www.instagram.com/concertobudapest)

 [concerto_budapest](https://www.facebook.com/concerto_budapest)

KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS
MINISZTERIUM

DEMJÁN SÁNDOR
ALAPÍTVÁNY